

# POHĽAD PREPODOBNÉHO NIKODÝMA SVÄTOHORCA NA ČASTÉ PRIJÍMANIE SVÄTÝCH CHRISTOVÝCH TAJÍN

Peter SAVČÁK

Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, Prešov,  
Slovenská republika

„Ak by sa všetky tajiny kresťanskej viery, všetky tajiny Nového Zákona, Zákona Bohočloveka Christa a všetky tajiny Christovej Cirkvi, Cirkvi Bohočloveka mohli zúžiť do jednej tajiny – tak je tou tajinou – svätá tajina Eucharistie, svätá Liturgia Cirkvi. Lebo ona nám hlása a dáva celého Hospodina Christa vo svojom zázračnom bohatstve a kráse Jeho Bohoľudskej Osoby a Jeho Bohoľudského Tela, ktorým je Cirkev. Lebo svätá liturgia je: Cirkev s Christom a v Christu a Christos medzi nami a v nás.“<sup>187</sup> To sú slová otca Justina Popoviča, veľkého teológa, ale pritom vždy pokorného vykonávateľa svätej liturgie – ktorú slúžil aby žil a žil, aby ju slúžil.<sup>188</sup> A ako ďalej pokračuje tento zbožnosťou voňajúci kvet nášho pravoslávneho liturgického vedomia – „Cez svätú liturgiu a sväté Prijímanie na nej my zažívame celý Spasiteľov Bohoľudský „domostroj“ spasenia ako svoj<sup>189</sup>. Cez ňu sa ochristovujeme, ocirkevňujeme, obožujeme, obohočlovečujeme.

No napriek týmto jasným a najmä životom mnohých podvižníkov dosvedčeným slovám je situácia na mnohých našich cirkevných obciach, básnicky povedané, smutno- neveselá. Na jednej strane pri každej službe Božej, - ako ju výstižne a zbožne ľudia nazývajú, počujeme slová duchovného: “So strachom Božiiim i viroju pristupite” ako aj odpoveď veriacich „Blahosloven hrjadyj vo imja Hospodne“<sup>190</sup>. No na strane druhej je potrebné so zármutkom

---

<sup>187</sup> *Божественне Литургије*. Београд, 1978. s. 223.

<sup>188</sup> Pozri ХЕРУВИМ (КАРАМБЕЛАС), архимандрит. 2003. *Савремени атонски подвижници*. Део 2. Београд : Православна мисионарска школа при храму Светог Александра Невског, 2003.

<sup>189</sup> Pozri *Божественне Литургије*. Београд, 1978. s. 226.

<sup>190</sup> *Chlib duši*. Prešov : Pravoslávna cirkev na Slovensku, 1996. s. 117.

povedať, že tých „blahoslovených, ktorí idú v mene Hospodinovom“ k Čaši Života je akosi málo. Príčin je mnoho, výhovoriek ešte viac. Cieľom tohto článku však nie je ani analýza príčin, ani skúmanie historického či ekleziologického pozadia tohto neutešeného stavu, ani hľadanie vinníkov. Práve naopak. Chceli by sme týmito riadkami nie kritizovať, ale nadchnúť, nie sypať popol na hlavu, no ponúknuť pohár vody zo svätootcovskej studienky pravoslávneho bohoslovía. Zároveň chceme ponúknuť tým, ktorí sa pridŕžajú akéhosi minimalistického konzervativizmu aj v otázke pristupovania k svätým Christovým tajinám a to častokrát pod prikrývkou svojej nehodnosti či strachu pred profanáciou týchto Svätých Darov iný pohľad, pohľad soborného liturgicko- podvižníckeho vedomia prepodobných otcov. V neposlednom rade by sme chceli slovami svätca a askétu rozvíriť tie stojaté a vlažné vody dnešnej zbožnosti, ktoré sú presiaknuté európskym egocentrizmom, pohodlnosťou a nezaujmom a ponúknuť skutočný soborný christocentrický život v Cirkvi a s Cirkvou. Myslíme si že, v tejto duchovne chladnej dobe a mrazivom európskom človekopoklonstve môže sviecu a krb nášho duchovného života najlepšie zapáliť a ohriať: „uhl' presvjataho Tvojeho Tila i čestnyja Tvojeja Krovi“.<sup>191</sup>

Svätý Nikodým Svätohorský, z ktorého duchovnej pokladnice budeme vyberať najviac slov, sa stretával s podobnými problémami, s akými sa stretávame aj my dnes na východe Slovenska, aspoň čo sa týka pristupovania k sv. Eucharistii. Na úvod je treba poznamenať, že kniha, ktorá vznikla v spolupráci so svätým Makariom Korinským a nesie výstižný názov „Duši užitočná kniha o neprestajnom (častom) Prijímaní svätých Christových Tajín“ nevznikla len z pera týchto dvoch velikánov. Je to zbierka mnohých svätootcovských pohľadov, názorov, rád a poučení, ako aj apológia na obranu svätotajinného života v Christu uskutočňovaného cez sväté Pričaščenje. Prepodobný Nikodým túto zbierku opravil a doplnil<sup>192</sup> a pod jeho redakciou

---

<sup>191</sup> *Канонник : или полный молитвослов*. Русская православная церковь : Издательский отдел Московского Патриархата, 1994. s. 494.

<sup>192</sup> Pozri *Askéza: Cesta k svätosti*. Svätá Hora Atos : Kélia Svätej Trojice monastiera Lavra, 2004. s. 79.

uzrela svetlo sveta v dnešnej podobe. V našom texte budeme používať citáty najmä zo srbského prekladu tohto diela s použitím starého cirkevného názvu pre sv. tajinu Prijímania - cirkevnoslovanský ekvivalent **sv. Pričašćenije**. Nerobíme to z nejakého formálneho anachronizmu, ale kvôli tomu, že tento názov jasnejšie a výstižnejšie vyjadruje našu spoločnú **účasť** a podieľanie sa na živote Tela Cirkvi, ktorého sme všetci údmi (časťami).<sup>193</sup>

Z mnohých myšlienok, názorov a poučení, ktoré sú v tejto krásnej knihe uvedené, by sme začali poukázaním na to, že vôľa a chcenie pristupovať k prečistým tajinám je akýmsi signálom duchovného stavu, prípadne duchovnej nemoci. Zhodne so svätým Jánom Zlatoústym<sup>194</sup> prepodobný Nikodým hovorí: „A tak ako dieťa, keď príde na svet, plače a s veľkým chcením hľadá potravu i mlieko, a keď neje a nemá chuti, je to ukazovateľ jeho nemoci a smrteľného nebezpečenstva, tak i my musíme mať vôľu i túžbu, aby sme jedli sväté Pričašćenije, tento duchovný pokrm, aby sme sa neustále oživovali. V opačnom prípade sa nachádzame v nebezpečenstve duševnej smrti.“<sup>195</sup>

No z druhej strany môžu byť rôzne námietky. „Veď my zápasíme o duchovný život a duchovné zdravie cez rôzne cnosti a podvihy“ - hovoria i v dnešnej dobe niektorí. I tu však Nikodým jasne a v zhode so svätou Tradíciou i Svätým Písmom odpovedá: „Mnohí často sami v sebe hľadajú rôzne cnosti, nádejajúc sa, že vďaka nim získajú spásu i bez častého Prijímania. Ale to je takmer nemožné, lebo takíto sa nechcú podvoliť vôli Božej, ktorá je v tom, aby sa často pričaščali, podľa poriadku Cirkvi“.<sup>196</sup> Hneď za týmito slovami

---

<sup>193</sup> Pozri ГРИГОРИЈЕ СВЕТОГОРАЦ, јермонах. 2010. *Тумачење божанствене литургије : духовни водич кроз свету литургију*. Београд : Верско добротворно старатељство Архиепископије београдско-карловачке, 2010. s. 315-317.

<sup>194</sup> Pozri ИОАНН ЗЛАТОУСТЫЙ, святитель. 1993. *Беседы на Евангелие от Матфея*. Москва, 1993. s. 827.

<sup>195</sup> НИКОДИМ АГИОРИТ, преподобни – МАКАРИЈЕ КОРИНТСКИ, свети. 2005. *Душекорисна књига о непрестаном причешћивању светим Христовим тајнама*. (превод са руског Ксенија Кончаревић). Краљево : Епархијски управни одбор Епархије жичке, 2005. s. 22.

<sup>196</sup> НИКОДИМ АГИОРИТ, преподобни – МАКАРИЈЕ КОРИНТСКИ, свети. 2005. *Душекорисна књига о непрестаном причешћивању светим Христовим тајнама*. (превод са руског Ксенија Кончаревић). Краљево : Епархијски управни одбор Епархије жичке, 2005. s. 29.

svätý uvádza aj citát proroka Jeremiáša: „Opustili Mňa, prameň živej vody a vykopali deravé cisterny, ktoré neudržia vodu.“ (Jer 2,13)

Myslíme si, že tým ktorí poznajú diela sv. Nikodýma Svätohorca je zrejmé, aké významné miesto medzi cnosťami pripisuje tento svätec pokániu a spovedi. Bez nich možno ťažko dúfať v Božie odpustenie. No svätý znova zakončuje Pričaščením, porovnávajúc to k liečeniu „zlosmradnej“ rany. Veď aj keď ranu dobre vyčistíme, aj keď z nej najprv vytiahneme červov, aj keď postihnuté miesto odrežeme, predsa je len potrebná náplasť i hojivá masť, aby sa rana zocelila. Ak ju však necháme bez masti alebo obväzu, veľmi ľahko takáto rana znova zahnisá. Podobné je to i s hriechom, nestačí len odstrániť červy, hnis a vyčistiť hriešnu špinu. Je potrebné i Božské Pričaščenje akoby akási náplasť, ktorá by takúto vyčistenú ranu zacelila. Ináč je skoro isté, že rana spôsobená hriechom sa znova otvorí.

Ak sme sa už dotkli témy spojenia sv. Pričaščenja s Pokáním a cnosťami, teda podvižníckym životom, i tu môžeme čerpať od svätohorského askétu mnoho spásonosných rád. Veď ako hovorí svätý Nikodým, práve pravidelné pristupovanie oživuje a živí cnosti, duchovnú bdelosť a triezvosť. Ak zbožný kresťan s úctou pristúpi k Svätým Darom Tela a Krvi a zamyslí sa nad tým, aké strašné Christove tajiny on prijal, bude dávať ešte väčší pozor, aby ich dôstojne zachoval. Bojí sa všetkých nečistých želaní a túžob, bdie nad svojimi myšlienkami a vzdáva sa, ako sa len dá, od všetkého zla. A keď si pomyslí, že o pár dní má znova pristúpiť k živototvorným tajinám, opäť ho to bude brzdiť v hriešnych návykoch a chceniach. A takto bude jeho hriešna svojvôľa stiesňovaná z dvoch strán: z jednej – tým, že sa práve pričastil a z druhej – tým, že sa čoskoro znova pričastí. A ak aj padne do hocíjakých hriechov, zodpovedné a časté spovedanie a Prijímanie im nedá možnosť natrvalo sa zakoreniť v duši a živote veriaceho.

V závere tohto pojednania svätý Nikodým vystríha pred váhaním či odkladaním častého Pričaščenja. Jednak môže zabudnúť na duchovnú bdelosť, a jednak nevykladá duchovné úsilie ani nekoná žiadnu prípravu, aby mohol dôstojne prijímať. Doslovne o tom hovorí: „Odkladanie Pričaščenja sa stáva príčinou upadania do nedbanlivosti a teplota bázne uctievania sviatosti aj láska voči Bohu slabne.“ Preto sa blažený starec správne pýta, ako môžu ľudia uhasiť

oheň vášní, ak sa nepričaščajú prečistými tajinami, ktoré odháňajú každú nemoc, krotia divoké boje tela a umŕtvujú vášne?!<sup>197</sup> Aby svoje tvrdenia a tvrdenia svätých otcov podporil aj príkladmi zo Svätého Písma, uvádza ako predobraz starozákonnú Paschu - oslobodenie z Egyptského otroctva a znova sa pýta. „Ako môžu utiecť od pomyselného faraóna z Egypta, od horkého hriechu, ktorý ich prenasleduje, ak nie sú zapečatení a označení čestnou Krvou Christovou?“<sup>198</sup> Aby sme ukázali, že tieto jeho názory a paralely majú vyjadrenie aj v liturgickom živote Pravoslávia, obrátime sa na Triod' Cvitnu, cez ktorú nám Cirkev pripomína: „Páscha bo sam Christos jest' i Ahnec vzeml'aj hrichy míra, ..., i Tomu dostojno pričaščajušcisja istinno jaďat Paschu.“<sup>199</sup>

Ak sme sa už dotkli sviatku novozákonnej Paschy, svetlého Christovho Voskresenija - tento je zakomponovaný v každej sv. liturgii, keď sa duchovný modlí: „Pominajušče ubo ... Hrob, Tridnevnoje Voskresenije ...“<sup>200</sup> A preto po prijatí prečistých Christových tajin akosi spontánne vošlo do liturgickej tradície hovorenie diakonom alebo jerejom voskresnych piesni: Voskresenije Christovo vidivše ..., Svititsja, svititsja ..., O Pascha velija ... . Takže možno smelo povedať, že liturgické prežívanie akéhokoľvek sviatku či pamiatky svätca nás vedie k tejto paschálnej radosti. A tu sa znova právom prepodobný Nikodým pýta: „Som v rozpakoch a pochybnostiach, ako kresťania dnešných čias môžu oslavovať (sviatkovať) nedele alebo iné sviatky počas roka a duchovne sa radovať skutočnou radosťou, ak sa neustále nepričaščajú Božským Prijímaním, ktoré je príčinou a pôvodcom každého sviatku a duchovného veselja.“<sup>201</sup>

---

<sup>197</sup> НИКОДИМ АГИОРИТ, преподобни – МАКАРИЈЕ КОРИНТСКИ, свети. 2005. Душекорисна књига о непрестаном причешћивању светим Христовим тајнама. (превод са руског Ксенија Кончаревић). Краљево : Епархијски управни одбор Епархије жичке, 2005. s. 38.

<sup>198</sup> НИКОДИМ АГИОРИТ, преподобни – МАКАРИЈЕ КОРИНТСКИ, свети. 2005. Душекорисна књига о непрестаном причешћивању светим Христовим тајнама. (превод са руског Ксенија Кончаревић). Краљево : Епархијски управни одбор Епархије жичке, 2005. s. 39.

<sup>199</sup> Триодъ Цветная. Москва, 1992. List 14 na oboroti.

<sup>200</sup> Служебник. Издательство Свято-Успенской Почаевской Лавры, 2009. s. 131.

<sup>201</sup> НИКОДИМ АГИОРИТ, преподобни – МАКАРИЈЕ КОРИНТСКИ, свети. 2005. Душекорисна књига о непрестаном причешћивању светим Христовим тајнама. (превод са руског Ксенија Кончаревић). Краљево : Епархијски управни одбор Епархије жичке, 2005. s. 49.

Svätohorec Nikodým však neostal len pri tomto probléme. Smelo poukazuje aj na jav, ktorý je zvlášť dnes medzi nami pravoslávny veľmi rozšírený. Mnohí vynakladajú veľké finančné prostriedky, vyvíjajú nemalé úsilie, znášajú mnohé nebezpečenstvá na cestách, aby sa poklonili svätým miestam alebo ostatkom svätých. Radujú sa pritom, ak ich nazývajú pútnikmi alebo pokloníkmi týchto svätých a úprimne túžia, aby si z nich odniesli blahodať a posvätenie. Ale to, že mnohí z nich nevynaložia toľko úsilia a námahy na časté a zbožné pristupovanie k Prečistým tajinám, ich neznepokojuje. Veď vo svätom Prijímaní sa neskláňajú k živototvornému hrobu alebo k svätým miestam či ostatkom svätých, ale prijímajú Cára nad kráľmi, Svätého, ktorý svätých posväcuje, Toho, Ktorý je nad každým miestom a všade prítomný - Bohočloveka Christa. A pritom na Jeho prijatie nie je potrebné ani vynakladať peniaze, ani ďaleko putovať, ani stretávať sa s nebezpečenstvami ciest - stačí iba priniesť pokornú spoveď, úprimne naplniť epitímiu a dôstojne sa pripraviť, aby keď sa ukáže možnosť, stali sa **príčasníkmi** = účastníkmi Christa. Zvláštne však je, ako so zármutkom poznamenáva sv. Nikodým, že napriek tejto jednoduchosti mnohí práve v tom prejavujú nedbanlivosť.

Čo však v tom prípade, keď sami duchovní sú prekážkou tým, ktorí by chceli častejšie pristupovať k svätým tajinám. No i tu im Nikodým jednoducho a s láskou odporúča: „Ak niekto z tých, ktorí majú duchovnú moc, by sa nám pokúšal činiť prekážky, v tomto bohumilom diele, nestrácajme hneď teplo nášho odhodlania a nenechajme sa hneď odradiť - nie, ale padnime na kolena a bozkávajme podľa vzoru ženy smilnice jeho nohy a vytrvalo klopte na dvere a prosme o dovoľenie. Skutočne, neverím, že by sa našlo také tvrdé srdce, ktoré by vidiac naše horúce odhodlanie pristúpiť k svätému Prijímaniu, bránilo nám v tom.“<sup>202</sup>

(pokračovanie)

---

<sup>202</sup> АТАНАСИЈЕ (ЈЕВТИЋ), владика. 2007. *Христос Нова Пасха, Божанствена Литургија II*. Београд – Требиње, 2007. s. 326-327.

## Zoznam bibliografických odkazov

- Askéza: Cesta k svätosti*. Svätá Hora Atos : Kélia Svätej Trojice monastiera Lavra, 2004.
- АТАНАСИЈЕ (ЈЕВТИЋ), владика. 2007. *Христос Нова Пасха, Божанствена Литургија II*. Београд – Требиње, 2007. 535s.
- Божественне Литургије*. Београд, 1978.
- ГРИГОРИЈЕ СВЕТОГОРАЦ, јермонах. 2010. *Тумачење божанствене литургије : духовни водич кроз свету литургију*. Београд : Верско добротворно старатељство Архиепископије београдско-карловачке, 2010.
- ХЕРУВИМ (КАРАМБЕЛАС), архимандрит. 2003. *Савремени атонски подвижници*. Део 2. Београд : Православна мисионарска школа при храму Светог Александра Невског, 2003. 348s.
- Chlib duši*. Prešov : Pravoslávna cirkev na Slovensku, 1996.
- ИОАНН ЗЛАТОУСТЫЙ, святитель. 1993. *Беседы на Евангелие от Матфея*. Москва, 1993.
- Канонник : или полный молитвослов*. Русская православная церковь : Издательский отдел Московского Патриархата, 1994. 589s.
- НИКОДИМ АГИОРИТ, преподобни –МАКАРИЈЕ КОРИНТСКИ, свети. 2004. *Душекорисна књига о непрестаном причешћивању светим Христовим тајнама*. (превод са руског Ксенија Кончаревић). Краљево : Епархијски управни одбор Епархије жичке, 2004. 97s.
- Служебник*. Издательство Свято-Успенской Почаевской Лавры, 2009.
- Триодъ Цветная*. Москва, 1992.

# THE VIEW OF SAINT NICODEMUS THE HAGIORITE ON FREQUENT COMMUNION OF CHRIST'S SACRAMENTS

Peter SAVČAK, doctorand, Orthodox Theological Faculty, University of Presov, Masarykova 15, 080 01 Presov, Slovakia, peter.savcak@smail.unipo.sk, 00421517724729

## **Abstract**

The article is focused on importance of Holy Liturgy and The Eucharist, it mentions bad present situation on our orthodox parishes and describes some possibilities for reparation. The article presents a literary work of saint Nicodemus The Hagiorite, which deals about constant Communion of Christ's Sacraments.

## **Key words**

Holy Communion, Church, Holy Body and Blood of Jesus Christ, Holy Liturgy, Confession.